

Pla d'acció de l'economia social i solidària per a les administracions públiques

25 MESURES PER FOMENTAR L'ESS

L'ESS forma part de la solució als problemes que provoca i provocarà aquest nou episodi, que ara comença, de la crisi global de civilització que ens té immerses el sistema capitalista, patriarcal, colonial i productivista des de fa dècenns. I forma part també de l'alternativa al sistema que provoca aquestes crisis, més ben dit: ha de ser un element central de la construcció d'un nou model social i econòmic.

Per això hem elaborat aquest Pla d'Acció d'ESS per a les administracions públiques, integrat per una bateria de mesures que demanem que duguin a terme, el govern català en especial, però també els governs locals i l'espanyol, cadascun en allò que li pertoca. Aquest Pla forma part d'un conjunt més ampli de mesures socials i econòmiques que la societat necessita per fer un canvi de rumb cap a un país i un món just i sostenible.

A) Mesures amb efectes a curt termini

Davant de la paràlisi econòmica generada primer per l'estat d'alarma i després pels successius confinaments ocasionats per la COVID-19, els governs i les administracions dels diferents nivells han pres mesures per pal·liar els efectes negatius que provoquen. Afortunadament, algunes d'aquestes mesures han trencat dogmes que ens havien estenallat en l'episodi anterior de la crisi global, el de 2008-2014 (la possibilitat d'incomplir el sostre de dèficit i d'endeutament dels estats establert pel Pacte d'Estabilitat i Creixement de la UE). Amb tot, creiem que cal fer moltes més passes, especialment enfocades a evitar que s'erosioni de manera irreversible el teixit existent d'ESS, ja que és sobre aquesta base, juntament amb un sector públic reforçat i democratitzat, que hem de construir la nova matriu socioeconòmica del país.

Per tot això, proposem la següent bateria de mesures per evitar els pitjors efectes de la crisi, a curt termini, sobre el teixit de l'ESS:

Mesures de coordinació i articulació

1. Crear una Taula de coordinació de la gestió de la crisi entre els diferents agents de l'ESS i les administracions competents en ESS a Catalunya, i de canals estables de comunicació per facilitar la coordinació de les diferents accions que es duen a terme i la relació amb l'administració.
2. Reconèixer les entitats representatives de l'ESS com a interlocutores en matèria socioeconòmica tant en l'àmbit municipal com en el català.

Mesures pal·liatives economicofinanceres

3. Procedir al pagament immediat de factures i subvencions pendents per part de les administracions.
4. Injectar directament recursos a totes les organitzacions de l'ESS que es trobin risc de tancament via ajuts públics i creació d'un fons de contingència específic per a l'àmbit.

-- VERSIÓ D'ÚS INTERN, NO FER PÚBLICA --

5. Crear una línia de crèdit específica per protegir l'ESS, canalització dels préstecs amb avals públics a través de la banca ètica, i inclusió d'altres entitats de l'ESS no bancàries dins del sistema d'aval (Coop57, Goteo, Verkami, etc.).
6. Estendre la moratòria d'hipoteques i carència de lloguers per a les organitzacions de l'ESS que acreditin una baixada dràstica de l'activitat.
7. Garantir que les organitzacions de l'ESS que s'acullin a un ERTO i tinguin subvencions en execució no perdran les subvencions i s'estendran els períodes per executar-les.

Mesures pal·liatives laborals

8. Exonerar en el pagament de quotes de la seguretat social a les organitzacions de l'ESS que mantenen els llocs de treball.
9. Regularitzar les persones migrants en situació irregular per permetre'ls acollir-se a les cobertures socials, tal com demanen els col·lectius antiracistes.

Mesures pal·liatives fiscals

10. Aprovar l'exempció de l'IVA cultural.

B) Mesures amb efectes a mitjà termini

Cal transformar l'estructura productiva per combatre els pitjors efectes que el sistema capitalista mostra de manera continuada. El fet que aquest objectiu només sigui realitzable a mitjà termini no significa que les mesures no s'hagin de prendre ara, ja que la manera com sortim d'aquest període d'hibernació temporal determinarà cap a on caminarem, si cap a un model que superi les desigualtats socials i posi la vida i el desenvolupament humà al centre, o cap a un capitalisme encara més depredador i un estat més autoritari.

Per tot això, proposem les mesures següents:

1. Garantir la continuïtat dels processos engegats per consolidar l'ESS com a prioritat estratègica de país

Cal seguir desenvolupant les actuacions d'impuls de l'ESS desplegadas des de diferents nivells institucionals. És especialment important que el Govern de la Generalitat continuï la feina per a l'aprovació de la futura Llei catalana d'ESS, així com els programes d'Ateneus Cooperatius i Projectes Singulars, amb el reconeixement, suport i treball estratègic conjunt amb les entitats representatives de l'ESS que es trobem en el marc de l'Associació Economia Social Catalunya (AESCAT). També s'ha de donar continuïtat a les polítiques municipals, especialment l'Estratègia de Ciutat 2020-2030 de l'Ajuntament de Barcelona, així com altres plans i actuacions municipals d'ens locals, molts dels quals formen part de la Xarxa de Municipis per l'ESS (XMESS).

2. Facilitar la cooperativització d'empreses mercantils

-- VERSIÓ D'ÚS INTERN, NO FER PÚBLICA --

Les cooperatives han demostrat ser una forma empresarial que té una elevada capacitat de resiliència en temps de crisi, independentment del seu sector d'activitat. Davant el previsible tancament d'empreses arran d'aquest nou episodi de crisi, creiem que s'ha de prioritzar que, en comptes de rescatar empreses privades fallides amb diners públics, les persones treballadores i/o consumidores-usuàries puguin cooperativitzar aquelles empreses dedicades a activitats socialment útils i sostenibles. Aquest tancament empresarial pot tenir l'origen en causes diverses; pot ser per raó d'una situació de fallida però també pot ser que la propietat se'n vulgui desfer per raons de jubilació, cansament, motius de salut, canvi de domicili o d'orientació professional, etc.

En qualsevol cas, és important que les administracions esmercin tots els mitjans per facilitar la cooperativització d'aquestes empreses –la gran majoria mipimes (micro, petites i mitjanes empreses)–, normalment en forma de cooperatives de treball, però també en cooperatives de consumidores i usuàries, tal com es fa a la Gran Bretanya amb les *community shares*.

Accions específiques per al desenvolupament d'aquesta mesura

2.1. Finançament

Per tal d'aconseguir la cooperativització d'empreses, s'ha de minimitzar el risc per a les persones treballadores que vulguin fer aquesta aposta. Aquestes mesures ja s'implementen a diferents països com Itàlia i Quebec, i algunes fins i tot a regions de l'Estat com a Extremadura. Parlem de subvencions a la compra d'empreses mercantils per part de les persones que hi treballen; de fons públics per a préstecs a llarg termini i baix interès (pel 50% com a màxim de l'import de compra que resti), o de la creació d'un fons d'origen públic però administrat per les entitats de finances ètiques i cooperatives (Coop57, Fiare, Caixa d'Enginyers) per invertir com a sòcies col·laboradores temporals en el capital social de la nova cooperativa la mateixa suma que hi inverteixen les persones treballadores.

2.2. Formació, assistència tècnica i consultoria

Creació d'un servei públic d'assistència tècnica per fer el pla de cooperativització, i finançament de la formació i la consultoria en temes societaris (cooperativisme, gestió democràtica i participativa, plans d'igualtat i ambiental, incorporació de les cures, gestió de conflictes...) i econòmics (comptabilitat i gestió financera, estratègia, comercialització...). Caldrà implicar en aquestes formacions tant les treballadores públiques encarregades del desplegament d'aquesta mesura com també membres de les diferents organitzacions sindicals. Aquest tipus de servei es podria vehicular a través de la Xarxa d'Ateneus Cooperatius i de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya (FCTC) o, en el cas que l'empresa mercantil es cooperativitzés com a cooperativa de consumidores i usuàries, a través de la Federació de Cooperatives de Consumidores i Usuàries de Catalunya (FCCUC).

2.3. Sensibilització dels actors

Campanya permanent de la Generalitat per sensibilitzar sobre l'interès social que té la cooperativització, adreçada a empresaris, treballadors, departaments de promoció econòmica dels ajuntaments, gestories, etc.

2.4. Dret d'informació a les plantilles sobre un futur tancament

La llei d'ESS ha de recollir l'obligatorietat que la part empresarial informi almenys amb tres mesos d'anticipació la part assalariada sobre la seva intenció de tancar l'empresa per tal que les persones treballadores es puguin plantejar la cooperativització.

2.5. Servei públic d'intermediació entre la part propietària i la part assalariada per fer el traspàs

Creació dins de Reempresa d'una àrea específica de cooperativització d'empreses portada per

persones expertes en cooperativisme i economia social i solidària.

2.6. Modificació de la llei concursal per facilitar la cooperativització de les empreses en fallida per part de les persones que hi treballen o de les seves consumidoros-usuàries organitzades.

3. Donar suport a la distribució i comercialització dels productes i serveis de l'ESS, tant a particulars com a altres organitzacions

Demanem a les administracions públiques mesures per promoure la comercialització del teixit de l'ESS. Són moltes les actuacions que es poden dur a terme en aquest sentit, adaptables en funció dels sectors i del col·lectiu consumidor. Una d'aquestes és la realització de campanyes i la disposició d'eines informatives per potenciar el consum de productes i serveis de l'ESS. També és clau que es faciliti al teixit de l'ESS l'accés a les infraestructures logístiques (naus, locals comercials, parades de mercat, plataformes de venda en línia...), la qual cosa permetria fer un salt quantitatiu en la distribució dels seus productes i serveis. Finalment, també és important organitzar i donar suport a l'organització de fires periòdiques d'ESS, així com de mercats agroecològics. Hi ha alguns sectors per als quals és clau aquest suport a la comercialització, com el de l'agroecologia, que és un dels garants de l'abastiment alimentari del país. Hi ha altres sectors on la dependència de les corporacions extractivistes és manifesta, com el de les tecnologies digitals, on cal impulsar una major autonomia i les solucions tecnològiques.

Accions específiques per al desenvolupament d'aquesta mesura

3.1. Habilitació d'espais físics d'exposició i venda per a l'ESS

- Mercats municipals

Establiment d'una quota per a productes agroecològics vinculats a l'ESS als mercats municipals, amb una identificació comuna. En el cas de Barcelona, on els mercats estan administrats per un únic organisme (l'Institut Municipal de Mercats), la implementació de la iniciativa permetria experimentar un model que es pogués estendre amb més facilitat a altres municipis de l'àrea metropolitana i de Catalunya.

- Mercats agroecològics setmanals

Suport a la creació, promoció i manteniment de mercats setmanals de productes agroecològics.

- Mercats setmanals i de cap de setmana

Suport a la presència de productes i serveis vinculats a l'ESS en mercats setmanals tradicionals, i al desenvolupament d'activitats pròpies de l'ESS.

- Fires d'ESS

Suport a la creació, promoció i manteniment de fires d'ESS als principals municipis de Catalunya, especialment a les capitals de comarca.

- Espais permanents

Suport a projectes estratègics d'espais comercials permanents de l'ESS. Podrien formar nuclis estables en centres comercials ja existents, o bé configurar centres comercials singulars d'ESS, com els de Pamplona (Geltoki) i Bilbao (Koopera Merkatua). Per impulsar-los, cal una política de cessió d'espais (i que aquests s'insereixin als eixos comercials existents), d'atorgament d'ajudes extraordinàries i suport tècnic.

-- VERSIÓ D'ÚS INTERN, NO FER PÚBLICA --

També es podria valorar si els quioscos, que actualment resten tancats i no compleixen cap funció però que configuren una xarxa urbana, podien ser espais adients per a determinats productes i serveis d'ESS.

Aquests espais permanents, a més de la seva operativa comercial, podrien servir també com a espai de treball per a determinades activitats productives, com ara petits tallers, o per prestar-hi serveis, com ara serveis tècnics i d'assessorament, de cura, etc.

- Iniciatives d'intercanvi no monetari

Foment d'iniciatives de distribució i consum basades en l'intercanvi no monetari, especialment a través de mercats i xarxes d'intercanvi comunitàries.

3.2. Accions de suport a la logística, la recerca i al desenvolupament

El suport de les administracions públiques a les propostes esmentades s'ha d'acompanyar d'un sistema que cohesioni les pràctiques comercials de l'ESS i faciliti la seva escalabilitat per tal que la comercialització arribi a capes més àmplies de població. En aquest sentit, demanem a les administracions el seu suport en els aspectes següents:

- Cadenes de subministrament i cadenes de valor

Impuls i finançament de recerca-acció concertada per identificar les cadenes de subministrament existents i la potencial integració de cadenes de valor d'ESS en sectors com l'agroecològic i l'industrial, en activitats com el moble, la reutilització tèxtil o en la producció i instal·lació d'energies renovables.

- Suport a la intercooperació

Impuls i finançament, tant de projectes existents, com noves oportunitats detectades, per la intercooperació entre entitats de l'ESS com un model de relacions econòmiques justes, sostenibles i resilents alternativa a la lògica de mercat.

- Estudis de mercat

Impuls i finançament de recerca prospectiva de mercats des d'una perspectiva de consum per a la identificació de la demanda potencial de productes i serveis de l'ESS.

- Elements corporatius comuns

Suport a la definició d'un segell o certificat identificatiu de l'ESS, amb reconeixement públic (p.e. per a licitacions), derivat dels aprenentatges del balanç social de la XES.

- Màrqueting

Assessorament i formació en comunicació corporativa, màrqueting i fidelització de la clientela, i suport en la formalització de campanyes de comunicació per a la comercialització de productes i serveis de l'ESS.

- Plataformes i altres recursos digitals

Suport a projectes estratègics de comercialització en línia a través, per exemple, d'ajudes específiques (com han estat Projectes Singulares i Enfortim el que fas) i suport tècnic, sempre que aquests projectes responguin a un model de distribució no centralitzat, utilitzin tecnologies ètiques i de codi obert, tinguin una política ètica de tractament de dades, no tinguin un impacte negatiu en els drets socials i laborals i no entrin en contradicció amb el comerç de proximitat.

- Logística

-- VERSIÓ D'ÚS INTERN, NO FER PÚBLICA --

Suport a projectes estratègics de logística de distribució, finançant la posada en marxa de cooperatives logístiques dissenyades per prestar serveis de proximitat, cedint espais físics que puguin habilitar-se com a microplataformes logístiques per a l'emmagatzematge, la manipulació i l'expedició de productes, així com d'ajuts específics per identificar cadenes logístiques compatibles i projectar solucions compartides.

3.3. Suport a la posada en marxa d'una moneda de l'economia social i solidària

Un dels objectius estratègics de l'ESS és la creació d'un mercat social. En aquests moments, l'ESS catalana comença a tenir prou massa crítica d'entitats i d'oferta perquè aquell objectiu estigui més a prop, especialment en alguns territoris del país. Un dels instruments que pot accelerar aquest procés de construcció del mercat social català és la posada en marxa d'una moneda pròpia de l'ESS, és a dir, d'un mitjà de pagament de consumidora a productora i entre productores que permeti comprar només productes i serveis de l'ESS, els de les organitzacions que apareixen al Pam a Pam o fan el balanç social. Es tractaria de crear una moneda electrònica (en targeta i app) suportada per un fons de garantia en euros i gestionada pel mateix moviment d'ESS. Entre els diferents tipus de monedes comunitàries existents avui dia, la moneda de l'ESS catalana s'inspiraria en pràctiques d'èxit com l'eusko, el palmas, el chiemgauer, el REC i el sol-violette.

Però consolidar una moneda comunitària que realment sigui útil i no una "joguina" requereix mobilitzar prou recursos durant els primers anys per engegar, gestionar, comunicar, dinamitzar i incrementar el nombre d'organitzacions productores i de persones consumidores que la utilitzin. Ara com ara, el moviment d'ESS no disposa d'aquests recursos; finançar per part de les administracions públiques la posada en marxa i la consolidació d'aquesta moneda contribuiria notablement a fer créixer l'ESS.

Una moneda d'aquest tipus, amb el recolzament i l'escala necessària, permetria augmentar i fidelitzar la clientela i les vendes de les organitzacions de l'ESS i, per tant, també els llocs de treball en l'ESS, perquè els diners circularien i es quedarien molt més dintre de l'ESS. A més, tindria un efecte atractor, tant a noves empreses i entitats (mipimes i professionals autònoms responsables), com a una part de la població que encara no coneix l'ESS (una moneda pròpia faria més visible l'ESS). En relació a la ciutadania, l'ús de la moneda ajudaria a reorientar les pràctiques de consum de la població per fer-les més responsables, ja que promouria la localització econòmica, el comerç de proximitat, la sobirania alimentària, els intercanvis locals i els circuits curts.

4. Crear un fons de contingència per garantir la continuïtat de les organitzacions de l'ESS en sectors estratègics

A l'anterior episodi de crisi vam veure com es destinaven 60.000 milions d'euros a rescatar la mateixa banca privada que l'havia generada; això no pot tornar a passar. Si les administracions públiques han d'emprar fons per rescatar el teixit socioempresarial, ha de ser per a aquell conjunt d'organitzacions que contribueixen al benestar de la societat, i no per als que l'empitjoren. Per tant, demanem la creació d'un fons de contingència que permeti dirigir fons públics –sense necessitat de retorn– a organitzacions de l'ESS en situacions de dificultat econòmica, preservant així el teixit que es pot veure amenaçat per aquest nou episodi de crisi.

5. Generalitzar la compra i contractació pública responsable (CPR) i permetre-hi l'accés prioritari de l'ESS

-- VERSIÓ D'ÚS INTERN, NO FER PÚBLICA --

La utilitat social i ambiental de l'ESS justifica la prioritització de les organitzacions d'aquest àmbit en els processos de compra i contractació pública. En aquest sentit, és més necessari que mai que els criteris ètics, socials i ambientals tinguin un pes més gran en les fórmules d'adjudicació de contractes i licitacions públiques, posant en avantatge les organitzacions que acreditin els estàndards socioambientals més alts i atorgant un pes residual al preu com a criteri d'adjudicació. Les institucions han de fer una aposta decidida i valenta per prioritzar les organitzacions d'ESS com a principals proveïdores de béns i serveis a les administracions.

Accions específiques per al desenvolupament d'aquesta mesura

5.1 Vessant reguladora i de gestió (especialment important en els àmbits català i estatal, tot i que també es pot potenciar als ens locals)

- Desplegar les aliances necessàries per aplicar la reserva social prevista a la Disposició Addicional 48 de la Llei de contractes del sector públic de 2017 (especialment rellevant en els àmbits català i estatal).
- Assegurar els recursos necessaris per a la professionalització de la CPR, a través de la persona tècnica en CPR, una mesura imprescindible per millorar-la i estendre-la.
- Publicar dades sobre CPR que incloguin anàlisis de consideracions relacionades amb l'ESS.

5.2 Vessant promotora (especialment important en els àmbits municipal i intermunicipal)

- Crear borses d'organitzacions proveïdores associades a catàlegs creats sobre la base dels criteris de l'ESS.
- Formar i acompanyar les organitzacions de l'ESS en els processos de licitació pública.
- Potenciar xarxes amb perspectiva *meet the buyer* associades a les cadenes de subministrament clau del territori, ESS i contractació pública.
- Establir espais de treball compartit entre les unitats promotores de contractes, amb l'objectiu de fomentar la inclusió de consideracions ètiques, ambientals i socials en totes les compres i contractacions públiques.

5.3 Vessant consumidora (especialment important en els àmbits municipal i català)

- Complir amb els percentatges de reserva especificats a la normativa vigent.
- Desplegar les eines necessàries per a l'aplicació de la reserva social prevista a la Disposició Addicional 48 de la Llei de contractes del sector públic del 2017 (paral·lelament al desenvolupament normatiu).
- Assegurar la participació igualitària de les organitzacions de l'ESS als *market place* digitals de contractació pública.
- Desplegar mecanismes per incrementar la concurrència a les licitacions públiques d'organitzacions de l'ESS (rebaixar els criteris de solvència econòmica, divisió en lots, campanyes de comunicació, vinculació a borses de proveïdores de l'ESS, etc.).
- Potenciar les eines de consulta de mercat i la planificació de la CPR com a oportunitats per incorporar les entitats de l'ESS a la contractació pública.
- Incorporar criteris ètics, ambientals i socials a totes les contractacions i compres públiques, i equilibrar el pes d'aquests criteris.

-- VERSIÓ D'ÚS INTERN, NO FER PÚBLICA --

- Fixar criteris tecnoètics per la contractació pública de serveis tecnològics com ara que s'utilitzi programari lliure de codi obert, que no impliqui comercialització de dades, que no generi dependència respecte a un sol proveïdor, que no obligui a la ciutadania a obrir-se un compte i acceptar les condicions d'ús d'una corporació extractivista o que no posi dades sensibles de la ciutadania en mans d'aquestes corporacions. Prendre especial atenció en la contractació de serveis tecnològics que impliquin directa o indirectament a la infància i a col·lectius vulnerabilitzats.
- Introduir clàusules socials que valorin especialment les organitzacions d'ESS. Per exemple: puntuar en les valoracions l'empresa licitadora que es comprometi a subcontractar un percentatge del pressupost d'adjudicació del contracte a través d'organitzacions de l'ESS o la integració del comerç just en la proposta presentada.
- Implantar altres vies per fomentar la CPR, i especialment de l'ESS, per part de les administracions: en els ajuts i les subvencions, en la contractació menor, en les compres i contractacions d'institucions relacionades amb l'administració (hospitals, museus, universitats... amb participació pública).
- Desplegar mecanismes de seguiment que permetin la generació de dades associades a l'impacte ambiental i social de la CPR.

6. Obrir noves línies de subvencions per mantenir i potenciar l'ESS

Un dels reptes de l'ESS per créixer és disposar de prou capital per iniciar projectes, obrir noves línies d'activitat o fer salts quantitius en les estructures productives. A més, el nou episodi de crisi que s'inicia posarà encara més estrès sobre les, ja de per si, limitades capacitats d'inversió de l'àmbit. Les subvencions poden jugar un paper clau en certs moments dels cicles socioempresarials de les iniciatives; per això cal ampliar la dotació pressupostària de les diferents administracions per a aquesta finalitat i actuar com a mesura anticíclica que eviti l'erosió del teixit; ben al contrari, l'expandeixi. A més, cal potenciar els sectors estratègics, entesos com aquells que satisfan les necessitats bàsiques de les persones: habitatge, producció, transformació i comercialització alimentària, comerç de proximitat, tèxtil, sociosanitari, cures, energia, tecnologies d'utilitat social, etc.

7. Facilitar línies de crèdit i altres eines d'accés a finançament específiques per a l'ESS

Arran de la crisi sanitària, des de diferents nivells institucionals s'han desplegat polítiques d'aval públics per facilitar l'endeutament privat i intentar pal·liar així els impactes a curt termini de la recessió, però creiem que aquestes mesures han de canviar substancialment de rumb. Per un costat, han de ser discrecionals: l'ESS i les mipimes responsables que acrediten que produeixen amb criteris socioambientals han de tenir la prioritat en l'accés al finançament avalat públicament, i no empreses de dubtós benefici social. A més, és imprescindible que aquests avals es canalitzin a través del sistema de finances ètiques, de les caixes cooperatives i d'altres instruments d'ESS com plataformes de micromecenatge, etc. Per últim, juntament amb els agents de l'ESS, per fer front a processos de reestructuració caldrà impulsar productes de capital pacient, que permetin un endeutament "tò" a llarg termini.

8. Posar a disposició eines i mitjans d'assessorament de caràcter organitzatiu i estratègic per al teixit de l'ESS i la seva adaptació a la crisi

S'han de reenfocar els mitjans de formació, assessorament i acompanyament empresarial dels diferents nivells institucionals, per tal de prioritzar l'assessorament i acompanyament estratègic a l'ESS, i la revisió i adaptació dels seus models d'activitat en el transcurs d'aquest episodi de la crisi i, especialment, a la seva sortida. Resulta especialment important que aquestes formacions i assessoraments integrin la perspectiva feminista, l'aposta per la diversitat i les tecnologies lliures i ètiques, com a bases sobre les quals erigir els nous models d'activitat, i que es facin des de lògiques descentralitzades. A més, aquests acompanyaments s'han de pensar en termes de *què serà necessari el dia després*, enfocar les reconversions cap a sectors estratègics i preparar les organitzacions perquè planifiquin aquesta adaptació a llarg termini, ja des d'ara.

9. Posar a disposició recursos que facilitin les iniciatives sociocomunitàries

Una part de l'activitat de les organitzacions de l'ESS té una dimensió sociocomunitària, que no passa pel mercat, pel treball remunerat ni per la prestació de serveis com a tal, sinó que es mou en lògiques de donació, reciprocitat i ajuda mútua, tant al si de les organitzacions o col·lectius, com entre aquestes i les seves comunitats. A més, hi ha iniciatives d'ESS que operen íntegrament fora del mercat i del treball remunerat, com ara bancs de temps, grups de criança compartida, comunitats de préstec, de suport mutu, gestió comunitària d'equipaments públics o d'espais públics, grups de consum agroecològic, horts i jardins comunitaris, etc. Aquesta mena d'iniciatives conformen allò que anomenem la branca sociocomunitària de l'ESS, tan important com la branca socioempresarial i, per tant, igualment mereixedora de suport per part de les administracions públiques,

A grans trets, aquest suport públic es pot concretar en la cessió d'espais per a l'ús i gestió comunitària, de materials i recursos en desús, el reconeixement de les xarxes de solidaritat i suport mutu, etc., sempre des d'una lògica de facilitar i reforçar, mai d'interferir ni fiscalitzar.

Accions específiques per al desenvolupament d'aquesta mesura

9.1. Posar a disposició eines i recursos per a les iniciatives sociocomunitàries

La salut comunitària està directament relacionada amb l'acció del teixit social per satisfer necessitats que coneixen de primera mà. Els projectes de proximitat són situats i arrelats i participen d'ecosistemes on, des de la praxi dels valors consensuats, s'assoleix un alt grau d'eficiència i eficàcia tant en la gestió de recursos públics per a la construcció d'entorns habitables, vius, crítics i saludables (gestió comunitària) com en l'autoorganització col·lectiva per a la resolució directa de necessitats amb recursos propis (iniciatives sociocomunitàries).

Les eines i recursos que les administracions han de posar a disposició d'aquests projectes inclou la cessió d'espais i d'actius, el suport a plataformes de comunicació mancomunada de les activitats sociocomunitàries i a la creació d'un banc de bones pràctiques per a l'intercanvi d'experiències, així com assessoraments i formacions gratuïtes en deliberació col·lectiva i gestió democràtica, incorporació de les cures, així com també un servei gratuït de mediació i facilitació de conflictes. També és important incorporar i desenvolupar eines tecnològiques per a la participació virtual i formació en l'ús d'aquestes eines.

9.2. Difusió i sensibilització social sobre les iniciatives sociocomunitàries, obertes i al servei de tota la ciutadania.

9.3. Desenvolupament d'indicadors qualitatius per mesurar l'impacte social de les iniciatives sociocomunitàries.

9.4. Reconeixement per part de les administracions de la tasca de les iniciatives sociocomunitàries i de la seva legitimitat per participar en la definició de la política pública, en cas que ho desitgin.

- 9.5. Creació de canals accessibles d'interlocució amb l'administració, d'una oficina de referència i suport de l'administració per a l'impuls i sosteniment d'aquestes iniciatives.
- 9.6. Reconeixement i foment del model de gestió comunitària d'equipaments i espais públics. La gestió publicocomunitària dels béns públics i comuns és una via alternativa a la gestió externalitzada per empreses privades o a la gestió directa per part de l'administració. Aquesta via alternativa garanteix un major control i implicació de la ciutadania i sobrepassa les lògiques de gestió mercantil (en el primer cas) i de gestió fiscalitzadora (com en el segon). Aquestes pràctiques publicocomunitàries defineixen allò públic més enllà d'allò estatal, implicant les comunitats en la gestió dels recursos que els són propis. Aquest model de gestió ha d'estar reconegut per llei i, més específicament, a la futura Llei de l'ESS de Catalunya.
- 9.7. Educació en els valors derivats de la gestió comunitària d'equipaments i espais públics. Incloure en els currículums escolars l'educació en els valors derivats la gestió comunitària: la gestió col·lectiva, el treball des de la diversitat i la cultura de la deliberació.
- 9.8. Defensa i potenciació del sector cultural vinculat a la gestió comunitària i cooperativa. Compromís envers l'àmbit cultural vinculat als espais de gestió comunitària i cooperativa: no es pot considerar, i menys en temps de crisi, com un sector prescindible, ni reduir-lo a l'entreteniment i l'oci.

10. Posar a disposició recursos i infraestructures en desús al servei l'activitat productiva de l'ESS

Les administracions públiques disposen de gran quantitat d'actius en desús. En el context actual, s'haurien de posar a disposició del teixit socioempresarial de l'ESS. Equips informàtics, espais de treball, equips i materials per organitzar esdeveniments, mobiliari..., un conjunt de recursos que, si es posen en circulació, a més d'augmentar la viabilitat de les organitzacions de l'ESS en aquesta difícil situació, li donen un ús social i contribueixen a la reutilització de materials i, per tant, a la racionalitat ecològica.

11. Fer les reformes fiscals necessàries per promoure l'ESS

Tot i que les cooperatives, com a forma jurídica fortament associada a l'ESS, ja disposen d'alguns avantatges fiscals, cal estendre'ls a tot l'àmbit de l'ESS i reforçar-los. Per això, el conjunt d'organitzacions que conformen l'ESS s'han de considerar entitats especialment protegides.

Accions específiques per al desenvolupament d'aquesta mesura

11.1. Pel que fa al conjunt de l'ESS

- Bonificació del 50% de la quota íntegra de l'impost de societats, i ampliar aquest avantatge amb una possible bonificació de fins al 80% durant almenys dos anys després de la fi dels diversos confinaments motivats per la COVID-19, amb la finalitat de protegir i augmentar el Fons de Reserva Obligatori i, per tant, la salut financera d'aquestes organitzacions.

11.1. Pel que fa a les associacions i fundacions de l'ESS:

- Demanar l'homologació de totes les associacions d'interès general, tal com passa amb les fundacions, perquè totes puguin gaudir dels beneficis de la Llei de mecenatge. Igualment, no haver de pagar el 10% pels resultats de les seves explotacions

-- VERSIÓ D'ÚS INTERN, NO FER PÚBLICA --

econòmiques quan destinin íntegrament aquestes rendes a les finalitats que els són pròpies.

- Exonerar les entitats no lucratives del pagament de l'impost de societats sempre que es compleixin els requisits legalment previstos, però també estalviar-los la presentació de l'impost si es tracta d'entitats que obtenen uns ingressos anuals totals no superiors a 100.000 €, introduint com a únic requisit que tots els resultats econòmics s'apliquen al compliment de les finalitats d'interès general.
- Recuperar el tipus zero d'IVA, que ja va estar vigent a casa nostra durant els primers anys de vigència de l'impost per a determinades activitats empresarials i artístiques.

11.2. Pel que fa a les cooperatives:

- Aplicar una reducció percentual del 40%, aproximadament, del tipus tributari aplicable a cada cooperativa en funció del tipus general que li correspongui. Aplicant sempre aquest percentatge de reducció, es blindarien els avantatges tributaris de les cooperatives respecte a les empreses mercantils.
- Considerar fiscalment com a resultats cooperatius els que provenen dels convenis intercooperatius o de les operacions amb altres cooperatives del grup.
- Simplificar els deures comptables per reduir la pressió fiscal indirecta, pel que fa a la separació dels ingressos i les despeses cooperatius i extracooperatius, per tal que es puguin conèixer els d'una i altra naturalesa sense la complexitat comptable actual. La Llei fiscal hauria de permetre criteris objectius i fundats que no exigissin portar una doble comptabilitat.
- Ajustar les definicions de les cooperatives especialment protegides per tal de preveure que no perdin nivell de protecció quan tinguin persones sòcies col·laboradores o, en alguns casos, persones jurídiques sòcies comunes, en particular en el cas de les cooperatives de consumidores i usuàries.
- Actualitzar la regulació de la tributació de les persones sòcies, en especial la de les persones sòcies treballadores o sòcies de treball, per tal que el seu règim tributari sigui el més similar possible als dels treballadors per compte aliè, a fi de no penalitzar-les.
- Adequar les causes de pèrdua del règim fiscal especial a la nova regulació que es faci. Igualment, atès que la pèrdua del dret a gaudir del règim fiscal especial no deixa de ser una sanció per a la cooperativa que incompleix els requisits de la llei, s'hauran de tenir també en compte criteris de proporcionalitat i intencionalitat i els altres que regeixen en el dret sancionador.

11.3. Pel que fa a empreses d'inserció i centres especials de treball d'iniciativa social:

- Preveure un règim fiscal similar al de les cooperatives de treball.

11.4. Pel que fa als tributs gestionats per la Generalitat de Catalunya o els ens locals:

- Establir l'exempció per tots els conceptes a les organitzacions d'ESS, ampliant, per tant, les previstes actualment tant a la Llei reguladora de l'impost com a la Llei de mecenatge (Llei 49/2002) i a l'Estatut Fiscal de Cooperatives (Llei 20/1990).

-- VERSIÓ D'ÚS INTERN, NO FER PÚBLICA --

- Establir l'exempció, o almenys una bonificació del 95%, per a la major part dels tributs locals, en especial, l'impost sobre activitats econòmiques, l'impost sobre béns immobles titularitat de les organitzacions d'ESS o per a aquells immobles en què les entitats d'ESS duguin a terme les seves activitats.

12. Elaborar un pla de transició industrial per situar els sectors estratègics per a la vida i l'ESS en el centre de la transformació productiva

La paràlisi econòmica de la COVID-19 ha posat de manifest la fragilitat del mercat globalitzat a l'hora de garantir el subministrament de productes, principalment a causa de la desindustrialització que ha patit el nostre teixit econòmic, mentre es deslocalitzaven els centres de producció i es fragmentaven les cadenes de valor en el mercat global.

Cal revertir aquesta situació mitjançant extensos plans de transició industrial (reconversió i desenvolupament) que permetin guanyar sobirania econòmica com a país mitjançant la relocalització de les cadenes de producció, i crear una indústria neta i descarbonitzada en els sectors que són estratègics per a la vida com, per exemple, l'agroalimentari o el de les tecnologies d'utilitat pública (sanitàries, energètiques, de la informació i la comunicació).

Aquests plans de transició industrial hauran d'incloure l'ESS en la seva concepció i desplegament, sobretot per impregnar dels valors de l'ESS al teixit de mipimes que conforma majoritàriament el teixit industrial català, i perquè les organitzacions de l'ESS vagin guanyant pes dins d'aquest teixit.

Accions específiques per al desenvolupament d'aquesta mesura

- 12.1. Obrir un debat social sobre quins treballs, productes i serveis són socialment útils, quins són secundaris o superflus i quins són directament nocius.
- 12.2. Orientar la indústria cap a la producció socialment útil i sostenible en un marc d'emergència ecològica: alimentació ecològica, energia renovable, salut, educació, ciència, cultura, telecomunicacions, transport públics, TIC, cura de persones, electrodomèstics i altres béns de consum duradors, gestió de residus, conservació i regeneració del medi natural, farmàcia, rehabilitació d'edificis...
- 12.3. Desmantellar les indústries nocives (nuclears, armament, carbó...) i retirar els components i productes industrials que són nocius (envasos d'alumini per a begudes i, en general, envasos no retornables, el PVC a les finestres, l'amiant...).
- 12.4. Reduir la dimensió dels sectors industrials que, sobredimensionats, són insostenibles: l'automòbil, el turisme, l'aviació, la construcció, l'energia...
- 12.5. Transformar aquells altres sectors que són necessaris per a la vida però que, de la manera com són fets, resulten igualment insostenibles. Com?
  - Venent serveis en comptes de productes, regulant drets d'accés o d'ús en comptes de drets de propietat sobre determinats productes.
  - Prohibint per llei l'obsolescència programada.
  - Tancant els cicles de materials (economia circular) dintre de les empreses i sobretot entre elles, per mitjà d'ecosistemes industrials
  - Potenciant activitats de recuperació, reutilització, reparació i reciclatge de productes i materials.

-- VERSIÓ D'ÚS INTERN, NO FER PÚBLICA --

12.6. Subvencionar, ajudar, consorciar-se i participar, les administracions públiques, per impulsar, només, aquelles indústries socialment útils i que són sostenibles o estan en procés de ser-ho, i que s'alineen amb la política industrial desenvolupada a partir del Pacte per l'Economia per la Vida.

12.7. Garantir que la transició industrial és justa i, per tant, no perjudica les persones treballadores. Per això cal:

- Crear un Fons per a la transició justa que permeti pagar subsidis íntegres a les persones que quedin desocupades amb motiu de la transició industrial mentre no trobin altra feina o es jubilin. Aquest fons es pot finançar amb ecotaxes per als productes tòxics i perillosos mentre no es poden substituir (clor, metalls pesants...).
- Crear un Fons per a la formació de treballadors/es en processos de transició industrial.
- Instituir la renda bàsica universal i garantir serveis públics de qualitat per a tothom.
- Incentivar i crear mecanismes per a la participació dels treballadors/es, els sindicats i les comunitats en els processos de transició industrial i en la ideació de nous productes.

12.8. Donar suport a les iniciatives industrials de l'ESS. Per això cal:

- Cedir naus i equipaments.
- Proporcionar crèdits i préstecs de volum suficient, a baix interès i a llarg termini, a més d'aval.
- Participar com a sòcies col·laboradores en cooperatives industrials i com a compradores en els processos de compra i contractació pública.

13. Regular noves figures cooperatives que facilitin desenvolupar noves activitats

Accions específiques per al desenvolupament d'aquesta mesura

13.1. Desenvolupar el reglament de les cooperatives de foment empresarial

La disposició addicional tercera de la Llei 12/2015, del 9 de juliol, de cooperatives ordenava regular per reglament les anomenades cooperatives de foment empresarial, que la mateixa llei definia com "les que tenen per objecte social prioritari el suport a la creació i al creixement d'activitats econòmiques i socials desenvolupades per nous emprenedors." Han transcorregut més de cinc anys i encara no s'ha fet.

13.2. Crear la figura de la cooperativa de serveis públics

Molts serveis públics de proximitat els podrien prestar cooperatives multigovernança, formades sobretot per les persones sòcies de treball, les sòcies usuàries i les administracions públiques (sobretot, ens locals), en les quals, al mateix temps que aquestes últimes conserven la titularitat i el control últim del servei, comparteixen la gestió amb les usuàries i treballadores. Aquesta figura s'hauria d'inspirar en les societats cooperatives d'interès col·lectiu (SCIC) franceses, un model d'èxit que ja ha generat un miler d'aquest tipus de cooperatives.

14. Mesures que afavoreixin l'assequibilitat de l'habitatge cooperatiu

L'habitatge cooperatiu en cessió d'ús no només és un instrument per generar habitatge assequible a llarg termini i evitar l'especulació, sinó també suposa l'aposta

-- VERSIÓ D'ÚS INTERN, NO FER PÚBLICA --

per un major pes de l'economia social i solidària, amb una important creació d'ocupació en la fase de promoció així com en la provisió de béns i serveis vinculats a l'habitatge.

L'habitatge cooperatiu en cessió d'ús té tot el potencial per esdevenir una veritable opció d'habitatge assequible i estable per a les classes populars del país. Per això, es fa necessari enfortir la col·laboració amb sector públic amb ajuts econòmics específics i facilitats per accedir al finançament, entre d'altres mesures.

Accions específiques per al desenvolupament d'aquesta mesura

14.1. Ajuts a les cooperatives i persones sòcies

- Reservar una quota mínima del 25% per a habitatge cooperatiu en cessió d'ús dels ajuts estatals provinents del Pla Estatal d'Habitatge destinats a lloguer i cessió d'ús.
- Creació d'una línia d'ajuts Habitatcoop per part de la Direcció General d'Economia Social, el Tercer Sector i les Cooperatives per a la capitalització de les cooperatives o que permeti la reducció de les aportacions de capital de les persones sòcies habitants.
- Crear una línia d'ajuts per a l'adquisició de sòl o edificis de titularitat privada i de règim lliure per a la seva promoció o rehabilitació i impuls d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús de protecció oficial.
- Assimilació de la cessió d'ús al lloguer en tots els ajuts públics existents, com són els ajuts per al pagament del lloguer.

14.2. Millora de la fiscalitat a l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús

- Aplicar un tipus d'IVA superreduït (4%) a la promoció i construcció d'habitatge social cooperatiu en cessió d'ús per part del govern de l'estat.
- Bonificacions fiscals en l'àmbit local als habitatges cooperatius en cessió d'ús (IBI, ICIO, etc).
- Consideració de les cooperatives d'habitatge en cessió d'ús cooperatives especialment protegides.

14.3. Millora del finançament

- Millora de les condicions de les línies de finançament públic, especialment amb l'Institut Català de Finances, amb l'objectiu de fer més assequible les promocions. Entre d'altres, proposem augmentar el termini d'amortització i l'import finançat per habitatge.
- Impuls de noves línies de finançament complementàries i altres instruments financers des del sector públic per les cooperatives d'habitatge en cessió d'ús.

14.4. Millora de les garanties públiques per a l'accés al finançament

- Crear una línia d'aval per al finançament de promocions d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús per part de les Societats de Garantia Recíproca que compti amb suport públic.

- Implicació de les diferents administracions públiques en la constitució d'un fons cooperatiu que faciliti la constitució d'avalancers.

15. Promoció de les tecnologies lliures i el procomú digital

Cal promoure i garantir l'accés a les noves tecnologies i a la xarxa; promoure els usos socials, cooperatius i col·laboratius de les TICs; fer un ús exclusiu i didàctic de software i hardware obert/lliure en les administracions i tots els àmbits públics de la seva competència; recolzar l'establiment d'infraestructures tecnològiques de caràcter obert i de gestió comunitària, descentralitzada, lliure i neutral; incentivar el coneixement obert i l'ús de llicències lliures/obertes; promoure els valors i les pràctiques cooperatives en o amb TICs mitjançant programes específics de capacitació, finançament i incubació.

Cal evitar els monopolis, abusos i precarietats associades a l'hegemonia del capitalisme de plataforma, i donar suport als comuns digitals, les iniciatives públiques de dades obertes i el cooperativisme de plataforma.

Accions específiques per al desenvolupament d'aquesta mesura

15.1. Suport a projectes estratègics de teletreball, intercanvi, coproducció i col·laboració en línia a través, per exemple, d'ajudes específiques (com han estat Projectes Singulares i Enfortim el que fas) i suport tècnic, sempre que aquests projectes utilitzin tecnologies ètiques i de codi obert, tinguin una política ètica de tractament de dades, no tinguin un impacte negatiu en els drets socials i laborals.

15.2. Suport a iniciatives i accions que permetin a les persones i organitzacions evitar l'ús d'eines digitals proporcionades per empreses amb finalitats extractives de dades, vetllant per la privacitat i sobirania sobre les dades personals de les persones usuàries.

15.3. Facilitar els processos de migració, transició i implementació per passar a emprar eines de codi obert com a garantia de transparència sobre les polítiques de dades així com a mecanisme de retorn a l'esfera pública del programari desenvolupat amb finançament o subvenció pública.

15.4. Fomentar l'ús de programari desenvolupat per proveïdores de proximitat com a mecanisme per propiciar solucions tecnològiques a necessitats concretes.

Gener de 2021

Xarxa d'Economia Solidària (XES)